HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a opta)

6 mai 2009 *

În cauza T-122/04,

Outokumpu Oyj, cu sediul în Espoo (Finlanda),

Luvata Oy, fostă Outokumpu Copper Products Oy, cu sediul în Espoo,

reprezentate de domnul J. Ratliff, barrister, de F. Distefano și de J. Luostarinen, avocați,

reclamante,

* Limba de procedură: engleza.

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnul É. Gippini Fournier, în calitate de agent,

pârâtă,

având ca obiect, pe de o parte, o cerere de anulare sau de reducere a cuantumului amenzii aplicate reclamantelor în temeiul articolului 2 litera (b) din Decizia C (2003) 4820 final a Comisiei din 16 decembrie 2003 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (Cauza COMP/ E-1/38.240 – Tuburi industriale) și, pe de altă parte, o cerere reconvențională a Comisiei de majorare a respectivei amenzi,

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a opta),

compus din doamna M. E. Martins Ribeiro, președinte, domnii S. Papasavvas și N. Wahl (raportor), judecători,

grefier: doamna C. Kantza, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 martie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

1 Outokumpu Oyj, societate cotată la bursă, cu sediul în Espoo (Finlanda), este societatea aflată la vârful unui grup prezent în întreaga lume și activ, printre altele, în domeniul producerii de metale de bază, de oțel, de produse din cupru și în domeniul tehnicilor de fabricare a acestor produse. La momentul situației de fapt, Outokumpu deținea integral Luvata Oy (fostă Outokumpu Copper Products Oy), care produce în special tuburi industriale din cupru (Outokumpu și Luvata sunt denumite în continuare, fără distincție, „Outokumpu" sau „reclamantele").

2 În urma unor informații comunicate de Mueller Industries Inc., Comisia a efectuat, în martie 2001, verificări inopinate în incintele societăților KME Germany AG (fostă KM Europa Metal AG), KME France SAS (fostă Tréfimétaux SA), KME Italy SpA (fostă Europa Metalli SpA) (denumite în continuare, împreună, „grupul KME"), Wieland-Werke AG (denumită în continuare „Wieland") și ale reclamantelor, în temeiul articolului 14 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81] și [82] din tratat (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3).

3 La 9 aprilie 2001, Outokumpu s-a oferit să coopereze cu Comisia în baza comunicării Comisiei privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4, denumită în continuare „Comunicarea din 1996 privind cooperarea"). Reclamantele au depus un memoriu pe această temă la 30 mai 2001.

4 Ca răspuns la o solicitare de informații întemeiată pe articolul 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 adresat de Comisie grupului KME și societății Wieland în iulie 2002, aceasta din urmă a solicitat la 30 septembrie 2002 să i se aplice Comunicarea privind cooperarea din 1996.

5 Ca urmare a aceleiași solicitări de informații, grupul KME a solicitat la 15 octombrie 2002 să i se aplice respectiva comunicare.

6 După efectuarea unei anchete, constând în verificări suplimentare în incintele Outokumpu și ale grupului KME, după participarea la reuniuni cu reprezentanți ai Outokumpu, ai grupului KME și ai Wieland, precum și după formularea de solicitări de informații suplimentare, adresate, în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17, grupului KME și societății Wieland, Comisia a inițiat în iulie 2003 o procedură de constatare a încălcării și a adoptat o comunicare privind obiecțiunile adresată grupului KME, Wieland și Outokumpu. Întrucât întreprinderile destinatare au renunțat să fie ascultate, nu s-a mai organizat o audiere.

7 La 16 decembrie 2003, Comisia a adoptat Decizia C (2003) 4820 final, privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (Cauza COMP/E-1/38.240 – Tuburi industriale) (denumită în continuare „decizia atacată”), fiind publicat un rezumat al acesteia în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 28 aprilie 2004 (JO L 125, p. 50).

8 Din decizia atacată rezultă că spre sfârșitul anilor ’80 producătorii organizați în Asociația pentru calitatea tuburilor utilizate în domeniul aerului condiționat și al refrigerării (Cuproclima Quality Association, denumită în continuare „Cuproclima”), printre care se numărau și reclamantele, și-au extins cooperarea cu privire la probleme de concurență.

9 Reuniunile bianuale organizate de Cuproclima ar fi constituit ocazia periodică de a discuta și de a stabili prețurile, precum și alte condiții comerciale aplicabile în cazul tuburilor industriale, după epuizarea ordinii de zi oficiale. Aceste reuniuni, contrare normelor de concurență, ar fi fost completate de contacte bilaterale între întreprinderile vizate. Întreprinderile vizate ar fi stabilit obiective referitoare la prețuri, precum și la alte condiții comerciale în ceea ce privește tuburile industriale, acestea ar fi coordonat majorarea prețurilor, și-ar fi împărțit clienții și cotele de piață și ar fi supravegheat punerea în aplicare a acordurilor anticoncurențiale dintre ele, pe de o parte, prin desemnarea liderilor de piață și, pe de altă parte, prin schimbul de informații confidențiale.

10 Decizia atacată cuprinde în special următoarele dispoziții:

„Articolul 1

Prin participarea, în perioadele menționate, la un ansamblu de acorduri și de practici concertate constând în stabilirea prețurilor și repartizarea piețelor în sectorul tuburilor industriale, următoarele întreprinderi au încălcat dispozițiile articolului 81 alineatul (1) [CE] și, de la 1 ianuarie 1994, pe cele ale articolului 53 alineatul (1) din Acordul privind SEE:

a) [Wieland], de la 3 mai 1988 la 22 martie 2001;

b) Outokumpu [...], în mod individual de la 3 mai 1988 la 30 decembrie 1988 și în solidar cu [Luvata] de la 31 decembrie 1988 la 22 martie 2001;

c) [Luvata], de la 31 decembrie 1988 la 22 martie 2001 (în solidar cu Outokumpu […]);

d) [KME Germany], în mod individual de la 3 mai 1988 la 19 iunie 1995 și în solidar cu [KME France] și cu [KME Italy] de la 20 iunie 1995 la 22 martie 2001;

e) [KME Italy], în solidar cu [KME France] de la 3 mai 1988 la 19 iunie 1995 și în solidar cu [KME Germany] și cu [KME France] de la 20 iunie 1995 la 22 martie 2001;

f) [KME France], în solidar cu [KME Italy] de la 3 mai 1988 la 19 iunie 1995 și în solidar cu [KME Germany] și cu [KME Italy] de la 20 iunie 1995 la 22 martie 2001.

Articolul 2

Pentru încălcările menționate la articolul 1 sunt aplicate următoarele amenzi:

a) [Wieland]: 20,79 milioane de euro;

b) Outokumpu […] și [Luvata], în solidar: 18,13 milioane de euro;

c) [KME Germany], [KME France] și [KME Italy], în solidar: 18,99 milioane de euro;

d) [KME Germany]: 10,41 milioane de euro;

e) [KME Italy] și [KME France], în solidar: 10,41 milioane de euro."

11 În ceea ce privește, în primul rând, stabilirea cuantumului de la care pornește amenda, Comisia a apreciat că încălcarea, constând în esență în stabilirea prețurilor și în repartizarea piețelor, era o încălcare foarte gravă prin chiar natura sa [considerentul (294) al deciziei atacate].

12 Pentru a determina gravitatea încălcării, Comisia a luat în considerare și faptul că acest cartel afectase întregul teritoriu al Spațiului Economic European (SEE) [considerentul (316) al deciziei atacate]. Comisia a examinat și efectele reale ale încălcării și a constatat că înțelegerea „produsese, în general, efecte pe piață" [considerentul (314) al deciziei atacate].

13 În sfârșit, tot în cadrul determinării gravității încălcării, Comisia a luat în considerare faptul că piața tuburilor industriale din cupru constituia un sector important, a cărui valoare a fost estimată la 288 de milioane de euro la nivelul SEE [considerentul (318) al deciziei atacate].

14 Având în vedere toate aceste împrejurări, Comisia a concluzionat că încălcarea în cauză trebuia considerată foarte gravă [considerentul (320) al deciziei atacate].

15 În al doilea rând, Comisia a tratat în mod diferit întreprinderile vizate, pentru a ține cont de capacitatea economică efectivă a fiecăreia de a cauza un prejudiciu important concurenței. În această privință, Comisia a subliniat existența unei diferențe între cotele de piață deținute pe piața tuburilor industriale în cadrul SEE, pe de o parte, de grupul KME, lider de piață în cadrul SEE, cu o cotă de piață de [*confidențial*] [1] %, și, pe de altă parte, de reclamante și de Wieland, care dețineau o cotă de piață de [*confidențial*] % și, respectiv, de 13,4 %. Dată fiind această diferență, cuantumul de plecare al amenzii aplicate reclamantelor și societății Wieland a fost fixat la 33 % din amenda aplicată grupului KME, mai precis la 11,55 milioane de euro pentru Outokumpu și pentru Wieland și la 35 de milioane de euro pentru grupul KME [considerentele (322), (323) și (326)-(328) ale deciziei atacate].

16 În al treilea rând, pentru a ține cont de necesitatea de a fixa amenda la un nivel care să îi asigure un efect descurajator, Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii aplicate Outokumpu cu 50 %, ridicând astfel amenda la 17,33 milioane de euro, apreciind că cifra de afaceri mondială a acesteia, de peste 5 miliarde de euro, indica faptul că Outokumpu dispunea de o dimensiune și de o putere economică ce permiteau majorarea menționată [considerentul (334) al deciziei atacate].

17 În al patrulea rând, Comisia a calificat drept „lungă" durata încălcării, care s-a derulat între 3 mai 1988 și 22 martie 2001. Comisia a apreciat, așadar, că era adecvat să majoreze cuantumul de plecare al amenzilor aplicate întreprinderilor vizate cu 10 % pe fiecare an de participare la cartel. Prin urmare, cuantumul de plecare al amenzii aplicate reclamantelor a fost majorat cu 125 %, cuantumul de bază fiind, în consecință, stabilit la 38,98 milioane de euro [considerentele (338), (342) și (347) ale deciziei atacate].

18 În al cincilea rând, în ceea ce privește circumstanțele agravante, cuantumul de bază al amenzii aplicate Outokumpu a fost majorat cu 50 % pentru motivul că aceasta a săvârșit încălcări repetate, deoarece fusese destinatara Deciziei 90/417/CECO a Comisiei din

1 — Date confidențiale ocultate.

18 iulie 1990 referitoare la o procedură în temeiul articolului 65 [CO] privind acordul și practicile concertate ale producătorilor europeni de produse plate din oțel inoxidabil laminate la rece (JO L 220, p. 28) [considerentul (354) al deciziei atacate].

19 În al șaselea rând, în ceea ce privește circumstanțele atenuante, Comisia a subliniat că, fără cooperarea societății Outokumpu, nu ar fi putut stabili existența unui comportament ilicit decât pentru o perioadă de patru ani și, în consecință, a redus cuantumul de bază al amenzii acesteia cu 22,22 milioane de euro, astfel încât cuantumul de bază să corespundă amenzii care i-ar fi fost aplicată pentru o astfel de perioadă [considerentul (386) al deciziei atacate].

20 În al șaptelea și ultimul rând, Comisia a redus cuantumul amenzilor, în temeiul titlului D din Comunicarea privind cooperarea din 1996, cu 50 % pentru Outokumpu, cu 20 % pentru Wieland și cu 30 % pentru grupul KME [considerentele (402), (408) și (423) ale deciziei atacate].

Procedura și concluziile părților

21 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 29 martie 2004, reclamantele au introdus prezenta acțiune.

22 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată, judecătorul raportor a fost repartizat în Camera a opta, căreia, în consecință, i-a fost atribuită prezenta cauză.

23 În duplica sa, Comisia a solicitat majorarea cuantumului amenzii aplicate reclamantelor, întrucât acestea au repus în discuție, în duplică, anumite fapte necontestate în cursul procedurii administrative. Tribunalul a invitat reclamantele să își prezinte observațiile cu privire la această cerere reconvențională, părțile răspunzând acestei solicitări în termenul stabilit.

24 În baza raportului întocmit de judecătorul raportor, Tribunalul (Camera a opta) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a invitat părțile să prezinte anumite înscrisuri și le-a adresat întrebări scrise, la care părțile au răspuns în termenul stabilit.

25 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate oral de Tribunal au fost ascultate în ședința din 5 martie 2008. Cu această ocazie, reclamantele și-au reafirmat voința, manifestată deja în observațiile privind raportul de ședință, de a renunța la cele două argumente invocate în cadrul motivului întemeiat pe constatarea în mod eronat a încălcărilor repetate, legate de importanța unei sancțiuni pecuniare prealabile și de limitarea în timp a competenței Comisiei de a constata existența unor încălcări repetate în speță.

26 Reclamantele solicită Tribunalului:

— anularea sau reducerea amenzii aplicate la articolul 2 litera (b) din decizia atacată;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

27 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— majorarea cuantumului amenzii aplicate reclamantelor;

— obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

28 Prin scrisoarea din 1 aprilie 2008, reclamantele au indicat că își retrag al treilea motiv, întemeiat pe majorarea eronată cu 50 % a cuantumului amenzii în vederea descurajării. Prin Ordonanța din 23 aprilie 2008, Tribunalul a decis, conform articolului 62 din Regulamentul de procedură, redeschiderea procedurii orale și a hotărât, în temeiul articolului 64 din Regulamentul de procedură, să atașeze la dosar scrisoarea respectivă. Prin scrisoarea din 5 mai 2008, Comisia și-a prezentat observațiile cu privire la retragerea menționată.

29 Procedura orală a fost încheiată la 2 iunie 2008.

În drept

30 În susținerea prezentei acțiuni, reclamantele invocă două motive, întemeiate pe o majorare eronată a amenzii pentru încălcări repetate și, respectiv, pe evaluarea neadecvată, în vederea calculării cuantumului de plecare al amenzii, a dimensiunii pieței afectate de încălcare.

31 Cu titlu introductiv, trebuie amintit, pe de o parte, că din considerentele (290)-(387) ale deciziei atacate rezultă că aplicarea de către Comisie a amenzilor pentru încălcare s-a realizat în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și, pe de altă parte, că, deși Comisia nu se referă explicit în decizia atacată la Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) [CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „liniile directoare"), este cert că aceasta a determinat cuantumul amenzilor pe baza metodei definite în aceste linii directoare.

32 Liniile directoare, deși nu pot fi calificate ca normă de drept, prevăd o regulă de conduită care indică practica ce trebuie urmată și de la care Comisia nu se poate îndepărta, într-un caz particular, fără a avea justificări (a se vedea Hotărârea Curții din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctul 91 și jurisprudența citată).

33 Revine, așadar, Tribunalului obligația să verifice, în cadrul controlului legalității amenzilor aplicate prin decizia atacată, dacă puterea de apreciere a Comisiei a fost exercitată potrivit metodei prezentate în liniile directoare și, în măsura în care ar trebui constatat că s-a îndepărtat de la acestea, să verifice dacă această îndepărtare este justificată și motivată în mod corespunzător cerințelor legale. În această privință, trebuie subliniat că s-a confirmat de către Curte validitatea, pe de o parte, chiar a principiului liniilor directoare și, pe de altă parte, a metodei indicate în cuprinsul acestora (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctele 252-255, 266, 267, 312 și 313).

34 Autolimitarea puterii de apreciere a Comisiei ce rezultă din adoptarea liniilor directoare nu este astfel incompatibilă cu menținerea unei marje de apreciere semnificative a Comisiei. Liniile directoare cuprind diferite elemente de flexibilitate care permit Comisiei să își exercite puterea discreționară în conformitate cu dispozițiile Regulamentului nr. 17, astfel cum au fost interpretate de Curte (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 33 de mai sus, punctul 267).

35 În plus, în domenii precum cel al determinării cuantumului unei amenzi aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, în care Comisia dispune de o marjă de apreciere, de exemplu, în ceea ce privește nivelul majorării în temeiul încălcărilor repetate, controlul legalității acestor aprecieri se limitează la absența unei erori vădite de apreciere (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 18 iulie 2005, Scandinavian Airlines System/Comisia, T-241/01, Rec., p. II-2917, punctele 64 și 79).

36 Pe de altă parte, în principiu, marja de apreciere a Comisiei și limitările aduse acesteia nu aduc atingere exercitării de către instanța comunitară a competenței sale de fond (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, JFE Engineering și alții/Comisia, T-67/00, T-68/00, T-71/00 și T-78/00, Rec., p. II-2501, punctul 538), care o abilitează să elimine, să reducă sau să majoreze cuantumul amenzii aplicate de Comisie (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rep., p. I-1331, punctele 60-62, Hotărârea Tribunalului din 21 octombrie 2003, General Motors Nederland și Opel Nederland/Comisia, T-368/00, Rec., p. II-4491, punctul 181).

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe o majorare eronată, în temeiul încălcărilor repetate, a cuantumului amenzii aplicate reclamantelor

Argumentele părților

37 Reclamantele amintesc faptul că, în ceea ce privește circumstanțele agravante, cuantumul de bază al amenzii aplicate Outokumpu a fost majorat de Comisie cu 50 % pentru motivul că aceasta a săvârșit încălcări repetate, deoarece fusese implicată în cauza referitoare la oțelul inoxidabil care a stat la baza Deciziei 90/417.

38 Reclamantele apreciază că, prin majorarea cuantumului amenzii pe motiv de încălcări repetate, Comisia a încălcat articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, liniile directoare, obligația de motivare prevăzută la articolul 253 CE, precum și principiul general al egalității de tratament. În plus, Comisia ar fi săvârșit o eroare vădită de apreciere în ceea ce privește faptele relevante. În această privință, reclamantele invocă următoarele obiecții.

39 În primul rând, reclamantele susțin că încălcarea în cauză nu poate constitui un caz de încălcări repetate, din moment ce încălcarea anterioară intra în domeniul de aplicare al Tratatului CO, în timp ce cartelul în discuție este sancționat în temeiul Tratatului CE.

40 În al doilea rând, reclamantele apreciază că cele două încălcări nu sunt de același tip. Comisia nu ar fi respectat liniile directoare și nici noțiunea de încălcări repetate astfel cum ar rezulta aceasta din Hotărârea Tribunalului din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia (T-141/94, Rec., p. II-347), prin faptul că ar fi examinat dacă cele două încălcări sunt de același tip având în vedere numai natura comportamentelor ilicite în cauză (stabilirea prețurilor, a cotelor și repartizarea pieței), neglijând contextul săvârșirii celor două încălcări. În opinia reclamantelor, abordarea Comisiei este prea formalistă. La examinarea problemei referitoare la încălcări repetate, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare împrejurările speciale legate de încălcarea stabilită prin Decizia 90/417, și aceasta cu atât mai mult cu cât aceste împrejurări rezultă cu claritate din decizia menționată.

41 În această privință, reclamantele se referă în același timp la Decizia 90/417 și la dosarul Comisiei din această cauză, precum și la alte înscrisuri aferente. Aceste elemente ar demonstra faptul că respectiva cauză referitoare la oțelul inoxidabil era rezultatul unei lipse de coordonare între politica comercială și politica de concurență a Comisiei. În această cauză, ca urmare a unor presiuni exercitate asupra sa, precum și asupra industriei în ansamblul ei, de Comisie și de anumite guverne în cadrul politicii comerciale practicate la acea dată între Comunitate și Finlanda, Outokumpu ar fi aderat „împotriva voinței sale” și „împotriva propriilor interese” la un acord care restrânge concurența, fără a intenționa să restrângă concurența și crezând că nu încalcă articolul 65 CO.

42 Astfel, încălcarea stabilită prin Decizia 90/417 nu ar fi fost una obișnuită și ar fi determinat inițierea de contacte între Comisie și autoritățile naționale în scopul de a se ajunge la o soluție legală pentru a remedia criza care a lovit sectorul oțelului la nivel comunitar, în timp ce încălcarea în discuție în speță ar fi una obișnuită, care ar viza

operațiuni realizate în mod intenționat fără știința Comisiei și prin care reclamantele ar urmări să își protejeze propriile interese comerciale.

43 Reclamantele remarcă de asemenea că, încălcând articolul 253 CE, Comisia nu a furnizat explicații adecvate cu privire la motivul pentru care, în pofida acestor împrejurări speciale, era necesar să majoreze cuantumul amenzii pentru încălcări repetate.

44 Reclamantele mai pretind că împrejurarea că, în decizii ulterioare Deciziei 90/417, Comisia nu a majorat pentru încălcări repetate amenzile aplicate altor societăți implicate în cauza referitoare la oțelul inoxidabil ar confirma faptul că respectiva cauză avea un caracter atât de special, încât nu putea fi de așteptat ca reclamantele să o considere drept un avertisment relevant în raport cu comportamentul ilicit sancționat în decizia atacată.

45 Reclamantele susțin că, în orice caz, și având în vedere circumstanțele speciale ale cauzei referitoare la oțelul inoxidabil, majorarea cu 50 % a cuantumului amenzii aplicate în speță este disproporționată. În opinia acestora, o încălcare neintenționată ar trebui să se reflecte într-un nivel mai scăzut al majorării pentru încălcări repetate. În susținerea acestei afirmații, reclamantele fac de asemenea referire la mai multe decizii anterioare ale Comisiei în care majorarea cuantumului amenzilor pentru încălcări repetate ar fi fost mai puțin importantă.

46 În sfârșit, reclamantele susțin că se încalcă principiul proporționalității prin trecerea Comisiei de la o decizie de neaplicare a vreunei amenzi la o decizie de aplicare a unei amenzi majorate pentru încălcări repetate.

47 Comisia solicită respingerea acestui motiv. De altfel, Comisia remarcă faptul că reclamantele invocă pentru prima dată în replică încălcarea principiului egalității de tratament din punctul de vedere al practicii decizionale a Comisiei în ceea ce privește majorarea amenzilor în temeiul încălcărilor repetate și că, în consecință, acest argument ar trebui declarat inadmisibil.

Aprecierea Tribunalului

48 În ceea ce privește, în primul rând, afirmația privind motivarea insuficientă, trebuie subliniat că jurisprudența este constantă în sensul că motivarea unei decizii individuale trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul.

49 Cerința motivării trebuie apreciată în funcție de împrejurările cauzei. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept relevante, în măsura în care problema dacă aceasta respectă condițiile impuse de articolul 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare a actului în cauză, ci și în raport cu contextul în care acest act a fost adoptat, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63 și jurisprudența citată).

50 În ceea ce privește stabilirea amenzilor în temeiul încălcării dreptului concurenței, exigențele condiției de formă esențiale pe care o reprezintă această obligație de motivare sunt îndeplinite atunci când Comisia arată, în cuprinsul deciziei sale, elementele de apreciere care i-au permis să evalueze gravitatea și durata încălcării (a se

vedea Hotărârea Curții din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 463 și jurisprudența citată).

51 În speță, în decizia atacată Comisia a indicat că cele două încălcări erau de aceeași natură, din moment ce priveau stabilirea cotelor și a prețurilor urmărind controlul producției și împărțirea piețelor [considerentul (353)]. Pe de altă parte, Comisia a apreciat [considerentul (352)]: „[e]xistă încălcări repetate atunci când o întreprindere, care în trecut a fost deja destinatara unei decizii a Comisiei în calitate de parte la o încălcare, este ulterior declarată responsabilă pentru o altă încălcare de același tip. O astfel de decizie urmărește nu doar să someze întreprinderea să pună capăt încălcării, dar și să o avertizeze și să o descurajeze să comită încălcări similare pe viitor, chiar dacă, dintr-un motiv sau din altul, nu i se aplică nicio amendă." Mai precis, Comisia a menționat [considerentul (354)]: „[f]aptul că Outokumpu a comis încălcarea în sectorul tuburilor industriale după ce, printr-o decizie a Comisiei, a primit ordinul de a înceta încălcarea comisă în sectorul oțelului inoxidabil dovedește în mod incontestabil că decizia anterioară nu a avut un efect suficient de descurajator asupra comportamentului Outokumpu pe piață. Majorarea cuantumului amenzii în prezenta cauză este, așadar, necesară pentru a garanta un efect cu adevărat descurajator pe viitor." Prin urmare, Comisia a motivat în mod corespunzător cerințelor legale decizia de majorare în temeiul încălcărilor repetate a amenzii aplicate reclamantelor.

52 În ceea ce privește, în al doilea rând, cauza de inadmisibilitate invocată de Comisie, trebuie subliniat că încălcarea principiului egalității de tratament nu a fost în mod expres invocată de reclamante în cadrul prezentului motiv.

53 Cu toate acestea, din jurisprudență, precum și din articolul 21 din Statutul Curții de Justiție și din articolul 44 din Regulamentul de procedură al Tribunalului rezultă că reclamanta nu este obligată să citeze articolele din tratat sau principiile generale de drept pe care le invocă. Este suficient ca faptele, motivele și concluziile reclamantei să

figureze în cererea introductivă, astfel încât Comisia să își poată apăra în mod efectiv interesele, iar Tribunalul să își poată exercita controlul (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 7 mai 1991, Jongen/Comisia, T-18/90, Rec., p. II-187, punctul 13 și jurisprudența citată). Această cerință este îndeplinită în speță, din moment ce din cererea introductivă rezultă că reclamantele consideră eronată majorarea cu 50 % a cuantumului amenzii care le-a fost aplicată, în special având în vedere nivelul majorării aplicate de Comisie pentru încălcări repetate în deciziile sale anterioare.

54 Prin urmare, toate obiecțiile invocate în susținerea prezentului motiv trebuie declarate admisibile.

55 În ceea ce privește, în al treilea rând, temeinicia motivului, trebuie amintit că tratatele de instituire au stabilit o ordine juridică unică în cadrul căreia Tratatul EA constituie, iar Tratatul CO a constituit, până la 23 iulie 2002, o *lex specialis* ce derogă de la *lex generalis* care este Tratatul CE (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 5 iunie 2001, ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi/Comisia, T-6/99, Rec., p. II-1523, punctul 102 și jurisprudența citată). În plus, din jurisprudență rezultă că interzicerea înțelegerilor este prevăzută de două dispoziții similare, respectiv articolul 81 CE și articolul 65 CO, care se referă la noțiuni juridice identice, deși provin din două tratate diferite (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului Thyssen Stahl/Comisia, punctul 40 de mai sus, punctele 269, 270 și 277, Hotărârea Tribunalului 11 martie 1999, Unimétal/Comisia, T-145/94, Rec., p. II-585, punctele 248 și 252, și Hotărârea Tribunalului din 13 decembrie 2001, Krupp Thyssen Stainless și Acciai speciali Terni/Comisia, T-45/98 și T-47/98, Rec., p. II-3757, punctul 181).

56 Prin urmare, trebuie admis că, din moment ce Comisia a stabilit prin decizie participarea unei întreprinderi la o înțelegere, în conformitate cu competența acordată de ordinea juridică comunitară, această decizie va putea constitui baza pentru a evalua, într-o nouă decizie în temeiul dreptului comunitar, tendința acestei întreprinderi de a încălca normele comunitare privind înțelegerile.

57 De fapt, niciun element din liniile directoare nu arată că indicația potrivit căreia în cauză trebuie să existe „încălcări repetate de același tip din partea aceleiași [sau acelorași] întreprinderi" trebuie interpretată în sensul că, pentru a constata existența unor încălcări repetate în cadrul aplicării articolului 81 CE, Comisia nu poate lua în considerare încălcări constatate în temeiul Tratatului CO. Dimpotrivă, din titlul liniilor directoare rezultă că acestea se aplică la calcularea atât a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, cât și a amenzilor aplicate în temeiul articolului 65 alineatul (5) CO.

58 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia împrejurările speciale legate de încălcarea anterioară ar împiedica Comisia să rețină încălcările repetate în sarcina reclamantelor, acesta trebuie înlăturat, din moment ce din jurisprudență rezultă că noțiunea de încălcări repetate presupune doar constatarea prealabilă a unei încălcări a dreptului comunitar al concurenței (Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 41).

59 Or, în speță, rezultă în mod clar din articolele 1 și 4 din Decizia 90/417 că Outokumpu fusese avertizată că, prin încheierea acordurilor privind prețurile și prin repartizarea piețelor și a clienților cu concurenții săi, a încălcat dreptul comunitar al concurenței și că trebuia să se abțină să reitereze aceste comportamente. Cu toate acestea, rezultă din articolul 1 din decizia atacată că reclamantele au participat ulterior la o încălcare aproape identică.

60 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia reclamantele ar fi făcut obiectul unui tratament discriminatoriu în raport cu alte întreprinderi împotriva cărora Decizia 90/417 nu ar fi fost reținută drept circumstanță agravantă, trebuie subliniat că simplul fapt că în practica sa decizională anterioară Comisia a apreciat că anumite elemente nu constituie o circumstanță agravantă pentru a determina cuantumul amenzii nu înseamnă că aceasta este obligată să transpună aceeași apreciere într-o decizie ulterioară (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctul 57).

61 Rezultă din ceea ce precede că Comisia nu a săvârșit o eroare prin constatarea încălcărilor repetate în sarcina reclamantelor.

62 În ceea ce privește obiecțiile formulate împotriva majorării cu 50 % aplicate în decizia atacată, trebuie subliniat că, prin stabilirea unui nivel al majorării în temeiul încălcărilor repetate, Comisia poate lua în considerare indiciile care confirmă tendința întreprinderii vizate de a încălca normele de concurență, inclusiv timpul care s-a scurs între încălcările respective

63 În speță, trebuie constatat că la data adoptării Deciziei 90/417, la 18 iulie 1990, înțelegerea care face obiectul deciziei atacate începuse deja. Or, în pofida constatării unei încălcări aproape identice a normelor de concurență de către reclamante în Decizia 90/417, acestea au decis să își continue participarea la noua înțelegere. Această împrejurare justifică în sine nivelul majorării reținute în decizia atacată.

64 Desigur, reclamantele se referă la o serie de împrejurări legate de încălcarea constatată prin Decizia 90/417 și care sunt explicate în titlul X punctul 12 din această decizie. Totuși, aceste împrejurări, care au justificat cu siguranță neaplicarea unei amenzi reclamantelor în decizia menționată, sunt în mod inevitabil adecvate în cazul acesteia din urmă și nu au nicio legătură cu tendința reclamantelor de a încălca normele de concurență cu începere de la 18 iulie 1990. Aceste împrejurări nu pot fi, așadar, luate în considerare în vederea stabilirii nivelului majorării amenzii pentru încălcări repetate.

65 Referitor la argumentul potrivit căruia reclamantele ar fi făcut obiectul unui tratament discriminatoriu în raport cu alte întreprinderi împotriva cărora constatarea unor încălcări repetate nu a determinat o majorare atât de severă precum în cazul reclamantelor, trebuie subliniat, pe de o parte, că practica decizională anterioară a

Comisiei nu servește drept cadru juridic pentru aplicarea amenzilor în materie de concurență (Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 292) și, pe de altă parte, că, în cadrul Regulamentului nr. 17, Comisia dispune de o marjă de apreciere în stabilirea cuantumului amenzilor în vederea orientării comportamentului întreprinderilor în sensul respectării normelor de concurență (Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 216) și de posibilitatea adaptării în orice moment a nivelului amenzilor la nevoile acestei politici (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 33 de mai sus, punctul 169).

66 Ținând cont de considerațiile precedente, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere majorând cu 50 % cuantumul amenzii aplicate reclamantelor în temeiul încălcărilor repetate. Pe de altă parte, Tribunalul nu apreciază necesar ca, în exercitarea competenței sale de fond, să modifice nivelul respectiv al amenzii.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o evaluare neadecvată a dimensiunii sectorului afectat de încălcare în vederea calculării cuantumului de plecare al amenzii

Argumentele părților

67 Prin intermediul celui de al doilea motiv, reclamantele susțin că, evaluând piața relevantă la 288 de milioane de euro, Comisia a exagerat dimensiunea acesteia și, prin urmare, gravitatea încălcării, fapt care ar fi determinat aplicarea unei amenzi excesive.

68 Reclamantele arată, cu titlu introductiv, că, în sectorul tuburilor industriale, prețul total al produselor se compune în mod normal din prețul cuprului potrivit cotației stabilite de London Metal Exchange (Bursa metalelor de la Londra, denumită în continuare „LME") și din costul transformării, care corespunde valorii adăugate de fabricant (denumită în continuare „marja de transformare"). Materia primă necesară fabricării tuburilor industriale ar fi furnizată fie de client, fie de însuși fabricantul de tuburi, care ar factura-o astfel în prețul total.

69 În opinia reclamantelor, dimensiunea pieței relevante este importantă în stabilirea cuantumului de plecare al amenzii. Reclamantele susțin că, cel puțin în speță, Comisia a determinat cuantumul de plecare al amenzii în funcție de dimensiunea pieței relevante.

70 Reclamantele pretind că, în calitate de producători de tuburi industriale, nu au nicio influență asupra prețurilor materiei prime principale, respectiv cuprul, care ar reprezenta aproximativ două treimi din prețul final plătit de clienți. În această privință, reclamantele amintesc faptul că prețul metalului este stabilit prin cotații zilnice la LME și că, prin procurarea acestui metal, acestea nu fac decât să urmeze instrucțiunile date de cumpărătorul de tuburi industriale. Prin urmare, cei care ar determina prețul metalului ar fi clienții înșiși. În consecință, prețul metalului ar fi numai un element care revine în sarcina clienților. În consecință, greutatea economică reală a pieței relevante ar fi fost limitată la marja de transformare.

71 Sprijinindu-se pe considerațiile care precedă, reclamantele susțin că, atunci când a evaluat dimensiunea pieței relevante, Comisia ar fi trebuit să scadă aproximativ două treimi din prețul total al produselor în cauză, ceea ce ar fi condus la stabilirea unui cuantum de plecare al amenzii mai puțin ridicat. Reclamantele concluzionează că, prin omisiunea de a deduce prețul cuprului din cifra de afaceri aferentă pieței relevante, Comisia a ignorat realitatea economică a pieței și a stabilit un cuantum de plecare al amenzii exagerat în raport cu gravitatea încălcării.

72 Comisia solicită respingerea motivului invocat de reclamante. În plus, Comisia solicită în duplica sa ca reclamantele să precizeze dacă înțeleg să conteste participarea la o încălcare care a afectat sectorul tuburilor industriale în ansamblul său. Comisia susține că, în caz afirmativ, este vorba despre un motiv inadmisibil, întrucât nu a fost invocat în cererea introductivă. Pe de altă parte, Comisia susține că o astfel de contestare ar determina-o să solicite Tribunalului majorarea cuantumului amenzii aplicate reclamantelor, din moment ce acestea au beneficiat de o reducere cu 50 % a acestui cuantum în special pentru faptul că au declarat că nu contestă materialitatea faptelor pe care Comisia și-a întemeiat acuzațiile.

73 În observațiile scrise cu privire la solicitarea Comisiei, reclamantele susțin că nu au contestat participarea la o încălcare unică ce cuprindea repartizarea piețelor și a clienților, punerea în aplicare a unui sistem de conducere pe piața relevantă, precum și înțelegerile condiționate de furnizarea de tuburi industriale. Reclamantele recunosc în plus faptul că această încălcare a afectat sectorul tuburilor industriale în ansamblul său. Totuși, acestea subliniază că încălcarea nu se extindea și asupra prețului cuprului.

Aprecierea Tribunalului

74 Cu titlu introductiv, se impune constatarea faptului că nu este necesară pronunțarea asupra cauzei de inadmisibilitate și nici asupra cererii reconvenționale formulate de Comisie. Astfel, reclamantele au indicat în mod clar, în observațiile cu privire la cererea Comisiei, că recunosc faptul că încălcarea a afectat sectorul tuburilor industriale în ansamblul său.

75 În ceea ce privește fondul, trebuie subliniat mai întâi că metoda prevăzută de liniile directoare, pe care Comisia le-a aplicat în decizia atacată (a se vedea punctul 31 de mai sus), răspunde unei logici forfetare potrivit căreia cuantumul general de plecare al amenzii, determinat în funcție de gravitatea încălcării, este calculat în funcție de natura încălcării, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante (punctul 1 litera A primul paragraf din liniile directoare). Ulterior, cuantumul general de plecare al amenzii este individualizat pentru fiecare participant mai ales în funcție de dimensiunea acestuia.

76 Pe de altă parte, pentru a determina cuantumul de plecare al amenzii, Comisia poate, fără a fi obligată în acest sens, să aibă în vedere dimensiunea geografică a pieței afectate (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, Rec., p. II-497, punctul 134, și Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Roquette Frères/Comisia, T-322/01, Rec., p. II-3137, punctele 149 și 150).

77 Ținând cont de această jurisprudență, rezultă că premisa reclamantelor potrivit căreia dimensiunea pieței relevante este, ca atare, un factor determinant în evaluarea gravității unei încălcări și, prin urmare, în determinarea cuantumului de plecare al unei amenzi, este neîntemeiată.

78 Cu toate acestea, rezultă în mod clar din decizia atacată că, în speță, Comisia a ales să ia în considerare dimensiunea pieței tuburilor industriale în cadrul SEE în evaluarea gravității încălcării în cauză. Deși Comisia a concluzionat deja, pe baza naturii încălcării, că aceasta era „foarte gravă" în sensul liniilor directoare [considerentul (294)], gravitatea încălcării și, prin urmare, cuantumul general de plecare al amenzii au fost determinate de Comisie în decizia atacată prin luarea în considerare a efectelor reale ale cartelului pe piață [considerentele (295)-(314)], a dimensiunii geografice a pieței relevante [considerentele (315)-(317)] și a faptului că sectorul care face obiectul

încălcării era o piață importantă, a cărei dimensiune în cadrul SEE a fost evaluată la 288 de milioane de euro [considerentele (318) și (319)].

79 Deși dimensiunea pieței relevante nu a constituit decât unul dintre elementele reținute de Comisie în decizia atacată în vederea evaluării gravității încălcării și a cuantumului general de plecare al amenzii, nu este mai puțin adevărat că respectivul cuantum a fost stabilit efectiv de Comisie ținând cont de aceasta. Prin urmare, susținerea Comisiei potrivit căreia cuantumul de plecare al amenzii aplicate reclamantei nu ar fi fost neapărat mai mic de 11,55 milioane de euro dacă prețul cuprului ar fi fost dedus din cifra de afaceri a pieței trebuie respinsă.

80 În consecință, trebuie verificat dacă prețul cuprului a fost în mod greșit luat în considerare de Comisie la evaluarea dimensiunii pieței afectate.

81 În această privință, reclamantele pretind, pe de o parte, că prețul cuprului excede controlului fabricanților de tuburi industriale, din moment ce acesta este stabilit potrivit LME, și, pe de altă parte, că prețul la care este achiziționat metalul este decis de înșiși cumpărătorii de tuburi industriale.

82 Cu toate acestea, se impune constatarea faptului că niciun motiv întemeiat nu impune ca cifra de afaceri aferentă unei piețe relevante să fie calculată prin excluderea anumitor costuri de producție. Astfel cum a subliniat în mod întemeiat Comisia, în toate sectoarele industriale există costuri inerente produsului final pe care fabricantul nu le poate controla, dar care constituie totuși un element esențial în ansamblul activităților sale și care, prin urmare, nu poate fi exclus din cifra sa de afaceri la momentul stabilirii

cuantumului de plecare al amenzii (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, punctele 5030 și 5031). Faptul că prețul cuprului constituie o parte importantă din prețul final al tuburilor industriale sau că riscul fluctuațiilor prețului cuprului este mult mai ridicat decât pentru alte materii prime nu infirmă această concluzie.

83 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că în mod corect Comisia a luat în considerare prețul cuprului în vederea determinării dimensiunii pieței relevante. Al doilea motiv este, așadar, nefondat.

84 Prin urmare, acțiunea trebuie respinsă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

85 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamantele au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a opta)

declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă Outokumpu Oyj și Luvata Oy la plata cheltuielilor de judecată.

Martins Ribeiro Papasavvas Wahl

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 6 mai 2009.

Semnături